

Naturvårdsenheten
Trine Haugset
0155-26 40 00

Datum

2007-12-10

Dnr

511-4112-2002

Skötselplan för Ljuvalunds naturreservat

Foto: Trine Haugset

Postadress
611 86 NYKÖPING

Besöksadress
Stora torget 13

Telefon
0155 26 40 00 växel

Telefax
0155 - 26 46 80

E-post
lansstyrelsen @d.lst.se

Organisationsnr
202100-2262

Postgiro
35174-2

Bankgiro
5051-8653

Internet
www.d.lst.se

Innehållsförteckning

<i>BESKRIVNING AV RESERVATET</i>	3
1. Syfte med reservatet.....	3
2. Uppgifter om reservatet.....	3
3. Naturgeografiska förhållanden.....	4
4. Historisk och nuvarande markanvändning.....	4
5. Biologiska värden	4
6. Kulturhistoriska värden	6
<i>PLAN FÖR RESERVATETS SKÖTSEL</i>	6
1. Skötselområden med bevarandemål och åtgärder.....	6
2. Friluftsliv	8
3. Jakt	9
4. Uppföljning.....	9
5. Sammanfattning och prioritering av skötselåtgärder	9
6. Skötselplanekarta.....	10
7. Källförteckning	11

BESKRIVNING AV RESERVATET

1. Syfte med reservatet

Syftet med naturreservatet är att:

- Skydda och vårda ett område som består av gammal barrnaturskog med högt lövinslag. Gynnsam bevarandestatus skall upprätthållas för den utpekade naturtypen västlig taiga och för arterna i området så att det bidrar till den biologiska mångfalden i landskapet och länet.
- Värdefulla strukturer som gamla tallar, granar och aspar samt döda träd skall förekomma i för livsmiljöerna gynnsam omfattning.
- Typiska växt- och djursamhällen och arter inom området, t.ex. kandelabersvamp och skrovellav, liksom den skyddsvärda arten grön sköldmossa skall ha gynnsamt tillstånd.

2. Uppgifter om reservatet

Objektnummer	04-02-123
Län	Södermanland
Kommun	Nyköping
Socken	Ripsa
ID-punkt	6543498.1567156
Areal	35,3 ha, varav allt land
Natura 2000-område	Edeby (SE0220350)
Naturgeografisk region	Nr. 24, Svealands sprickdalslandskap
Kulturgeografisk region	Centralbygden

Uppskattade arealer av olika naturtyper i reservatet:

Markslag och naturtyper, hela reservatet

- Skogsmark	Ca 33,7 ha, varav 27,4 ha produktiv
Barrblandskog	Ca 24,3 ha
Granskog	Ca 3,1 ha
Skogsimpediment (berg)	Ca 6,0 ha
- Betesmark	Ca 1,6 ha
- TOTALT	35,3 ha

Datum

Dnr

2007-12-10

511-4112-2002

**Rapporterade Natura 2000-
naturtyper (*) och arter
enligt EU:s art- och
habitatdirektiv:**

- Västlig taiga (9010) 26,3 ha
- *) Arealuppgifterna för de rapporterade
Natura 2000-naturtyperna är preliminära och
kan komma att ändras efter genomförd
basinventering. Grön sköldmossa

Prioriterade bevarandevärden

- Naturtyper Skogsmark, barrblandskog
- Strukturer (landskapselement) Gammal tall, gran, asp, döda träd
- Växt- och djursamhällen Lavar, mossor, vedsvampar
- Arter Grön sköldmossa

3. Naturgeografiska förhållanden

Ljuvalund består av två barrskogsklädda delområden åtskilda av en kulturbetesmark som gränsar mot Båven. I det västra delområdet finns en mycket markant bergskulle där man har en fin vy utöver Båven. Sydväst i det östra delområdet finns ett kraftigt bergsparti, samt ett litet mindre i nordost. Det löper en svagt markerad bergsrygg mellan de två bergspartierna.

På bergskullarna sticker urberg av gnejs fram i dagen. I sluttningar och flackare partier övertar morän med krosstensgrus medan åkerlera (glaciala sediment) endast finns i liten utsträckning och endast i låglänta delar.

4. Historisk och nuvarande markanvändning

Skogen i området har varit utmark och troligen nyttjats för skogsbete av närliggande torp. Den stora andelen lövträd i skogen tyder på att området kan ha varit utsatt för brand. Enligt *Häradskartan* från tiden kring förra sekelskiftet hade åkermarken på denna tid en något större utbredning (Fig. 1). Skogen dominerades av barrträd fränsett i ett område öster om åkermarken. I öster ligger det gamla torpet Ljuvalund. Den *ekonomiska kartan* från 1950-talet visar att åkermarken fortfarande är öppen. Någon gång på 1950- eller 1960-talet planterades gran i västra delen av åkermarken. På båda kartorna finns en stig (brukningsväg) markerad genom området.

5. Biologiska värden

Skogsmark

Reservatet domineras av två skogsklädda höjder där det växer gammal barrblandskog med naturskogskaraktär. Den ojämnt slutna skogen är olikåldrig och här finns riktigt gamla träd och ett högt lövinslag. Skogen har en genomsnittlig ålder på cirka 130-140 år men allmänt förekommer 150-200 åriga tallar och granar. Vanligaste vegetationstyper är bredbladig grästyp och blåbärstyp.

Datum

Dnr

2007-12-10

511-4112-2002

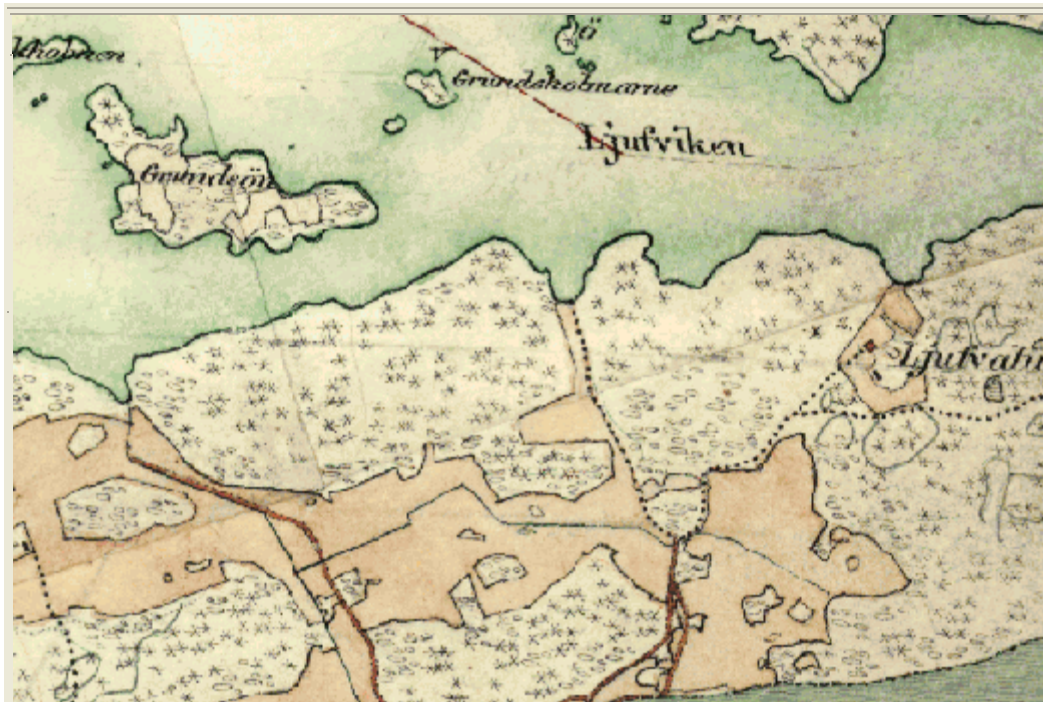

Fig. 1. Utsnitt ur häradskartan från förra sekelskiftet. * = barrträd, o = lövträd.

Död ved finns lokalt rikligt, men mera sparsamt i andra delar av området. Bland annat är det mycket död ved i den produktiva södra delen i väster, där barrblandskogen med gran, tall och asp är som grövst. Här finns mängder av gran- och asplågor i många olika dimensioner och nedbrytningsstadier. Lövrikdomen gör sig särskilt gällande i denna del av reservatet och rikligt med asp ingår i trädsiktet. Annars förekommer enstaka björkar samt ek, och buskar av hassel, en, rosor och måbär. Värdefulla strukturer är i övrigt gamla grova ekar med håligheter och mulm, gamla senvuxna ekar med mossfäll, gamla grova aspar med vedsvampar, bohål och mossfällar, högstubbar av lövträd, döda lövträd med hackmärken efter hackspettar och block med mossfällar. På höjderna växer gammal öppen hållmarkstallskog främst med lavar och mossor i markskiktet.

I hållmarkstallskogen på bergen, där marken närmast saknar vegetation på vissa platser och endast mossor och lavar klarar sig, finns gamla, krokiga furor med döda grenar och pansarbark, och en del lågor och torrträd. Här har även några gamla krokiga ekar klamrat sig fast i bergsbranterna. Lokalt finns gott om lågor och torrträd. Nära betesmarken ingår ett litet parti yngre granskog. I området finns ett rikt djurliv med främst dovhjort.

Endast enstaka spår kan ses av avverkningar i form av några gamla stubbar och troligen har området träd- och lågakontinuitet. Den långa obrutna kontinuiteten samt den förhållandevis stora mängden döda träd och den höga luftfuktigheten gör att många ovanliga lavar och vedsvampar kan växa i området.

Datum

Dnr

2007-12-10

511-4112-2002

Flora och fauna

Inom området har en rad för länet relativt sällsynta arter hittats, både av vedsvampar och kryptogamer (Tab. 1). Framhävas bör de tre rödlistade arterna kandelabersvamp, stor aspticka och skrovellav. Alla finns i rödlistans kategori "NT" (missgynnad). Den mest ovanliga av dessa i Södermanlands län är skrovellav, som har hittats på en gammal ek. Troligen är detta den enda lokalen i länet. Arten uppträder endast på platser med lång kontinuitet av gamla lövträd och den visar på miljöer med jämn och hög fuktighet.

Tabell 1. Rödlistade arter, signalarter samt andra skyddsvärda arter registrerat i objektet. Notera att tabellen bygger på inventeringarna som finns i källförteckningen. Rödlistekategori följer Gärdenfors, U. (ed.) 2005. *Rödlistade arter i Sverige 2005*. ArtDatabanken, SLU, Uppsala. (NT) = missgynnad. (S) = signalart enligt Skogsstyrelsen.

Svenskt namn	Latinskt namn	Rödlistad/ signalart	Notering
Ormbär	<i>Paris quadrifolia</i>	S	
Grön sköldmossa	<i>Buxbaumia viridis</i>	S	Tidigare rödlistad
Stubbspretmossa	<i>Herzogiella seligeri</i>	S	
Vågig sidenmossa	<i>Plagiothecium undulatum</i>	S	
Bårdlav	<i>Nephroma parile</i>	S	
Gammelgranslav	<i>Lecanactis abietina</i>	S	
Rostfläck	<i>Arthonia vinosa</i>	S	
Skrovellav	<i>Lobaria scobiculata</i>	NT/S	
Barkticka	<i>Oxyporus corticola</i>	S	
Kandelabersvamp	<i>Artomyces pyxidatus</i>	NT/S	
Stor aspticka	<i>Phellinus populicola</i>	NT/S	
Tallticka	<i>Phellinus pini</i>	S	
Ullticka	<i>Phellinus ferrugineofuscus</i>	S	

6. Kulturhistoriska värden

På den markanta bergskullen i väster finns två stensättningar från järnåldern.

PLAN FÖR RESERVATETS SKÖTSEL**1. Skötselområden med bevarandemål och åtgärder**

Reservatet är indelat i tre skötselområden, se skötselplanekartan på s. 10. Bevarandemålen kan komma att preciseras efter att länsstyrelsens basinventering har genomförts i området. Denna inventering skall genomföras i alla Natura 2000-områden. Skötselplanen bör revideras inom en 10-årsperiod.

Skötselområdena är:

- 1: Skog med fri utveckling
- 2: Skog med begränsad skötsel av träd- och buskskikt
- 3: Betesmark/vall

Datum

Dnr

2007-12-10

511-4112-2002

Ett övergripande mål med skötseln är att på lång sikt vidmakthålla trädslagsblandningen med det stora inslaget av lövträd, främst asp. I ett naturligt skogstillstånd skulle barrskogen brinna mer frekvent än vad den tillåts göra idag, då människan effektivt bekämpar bränder. När successionen gått så långt att lövträden börjar dö och större mängder torr död ved och ris ansamlas på marken, antänds skogen lättare av ett blixtnedslag och den torra och friska skogsmarken brinner. Fuktiga och blöta partier undgick som regel elden under långa tidsperioder och där uppstod refuger med i första granskog som kunde förnyas inne i den relativt slutna skogen. Asp och björk, liksom tall, är till skillnad från gran utpräglade pionjärträd som etablerar sig på öppen mark efter till exempel en brand.

Statusen för den mångfald som är kopplad till gamla aspar i området, bland annat flera sällsynta lavararter, kommer på längre sikt att vara svår att upprätthålla om nyetablering av asp uteblir. Av detta följer att med "fri utveckling" avses i detta reservat att den naturliga successionen ska tillåtas fortlöpa under lång tid, men att det även möjliggör skötselåtgärder påminnande om brandstörning, i fall någon storskalig störning inte uppträder och det är uppenbart att successionen av asp annars uteblir. Eventuella skötselinsatser bör samordnas med det intilliggande naturreservatet *Utnorsskogen*. Syftet är att det alltid ska finnas tillgång till gammal asp inom de två reservaten.

Skötselområde 1: Skog med fri utveckling (totalt ca 30,5 ha)

Beskrivning

Omfattar större delen av skogsmarken som domineras av 140-årig barrblandskog, dels med högt lövinslag, främst av asp. Skogsimpedimenten ingår i området. Syftet med området är att bevara en välutvecklad barnaturskog med högt lövinslag samt den mångfald av strukturer och sällsynta arter som är knutna till denna.

Bevarandemål

- Arealen västlig taiga skall vara minst 26,3 ha.
- Relationen död/levande ved skall vara minst 1/5.
- Lövträdsandelen skall vara minst 20 %.
- För naturtypen typiska kärlväxter skall förekomma i minst 50 % av provytorna.
- Beståndet av gammal gran skall ha samma omfattning även i framtiden.
- Lämpliga substrat för grön sköldmossa skall finnas i objektet och/eller i dess närhet.
- Mängden död ved av gran skall inte minska i omfattning.

Skötselåtgärder

Inga åtgärder förutom att det på längre sikt kan bli nödvändigt att åstadkomma en kraftig störning för att "förnya" successionen och ge aspen en möjlighet att förnygra sig i området. Det ideala tillståndet skulle vara om skogsbrand uppstod eller anläggande av naturvårdsbränning. Om detta inte går att genomföra bör åtgärder för att efterlikna brandstörning göras. Åtgärderna ska då efterlikna den naturliga brandens slumpmässiga förlopp där vissa delar får större påverkan medan andra får liten eller ingen påverkan. Viss del av virket kan tas ut, men

huvuddelen ska lämnas kvar i reservatet utspritt samt inom vissa partier fällas kors och tvärs så att stora högar bildas, där lövträd och tall har möjlighet att föryngras i skydd från viltbete. Kapning av 4 – 5 m höga högstubbar ska också göras på olika trädslag och av olika dimensioner. Ett antal gamla vidkroniga tallar som idag står inväxta i tät skog på medelgod mark, ska frihuggas för att på sikt utvecklas till jätteträd. Gran i låglänta och fuktiga partier (refugiemiljöerna) lämnas till största delen för fri utveckling med vissa insatser för tillskapande av död ved.

Skötselområde 2: Skog med begränsad skötsel av träd- och buskskikt (totalt ca 3,2 ha)

Beskrivning

Omfattar ung och medelålders granskog, dels med visst lövinslag. Syftet med skötseln är att gynna lövträd, främst asp och ek.

Bevarandemål

- Lövträdsandelen skall vara minst 20 %.

Skötselåtgärder

Skötsel i form av röjning av gran samt föryngring av asp. Föryngring av asp bör göras på så sätt att någon eller några äldre aspar kapas av. Stamdelen får sedan ligga kvar. Även ringbarkning kan bli aktuell som skötselåtgärd. Skötseln bör ha som inriktning att på längre sikt nå en liknande målbild som för huvuddelen av reservatet.

Skötselområde 3: Öppen betesmark/vall (totalt ca 1,6 ha)

Beskrivning

Omfattar den öppna kulturbetesmarken mitt i området som i dag betas av nötkreatur.

Bevarandemål

- Betesmarken är väl avbetad eller avslagen vid betessäsongens slut.

Skötselåtgärder

Betesdrift alternativt vallodling.

2. Friluftsliv

Bevarandemål

- En väl underhållen informationstavla med beskrivning av reservatet skall finnas.

Skötselåtgärder

Uppsättning och underhåll av informationstavla. För placering se skötselplanekartan, s. 10.

Datum

Dnr

2007-12-10

511-4112-2002

3. Jakt

Jakt är tillåtet inom reservatet. Det är tillåtet att flytta befintliga jaktorn och att använda älghugare i samband med jakten. Det är inte tillåtet att utan samråd med länsstyrelsen uppföra nya jaktorn eller röja siktgator.

4. Uppföljning

Uppföljning av bevarandemål

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs vart 5:e år för:

- Informationstavla

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs vart 12:e år för:

- Typiska arter

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs vart 24:e år för:

- Utbredning av naturtyper samt lövandel
- Strukturer som död ved

Uppföljning av skötselåtgärder

Entreprenörer ansvarar för dokumentation av vilka åtgärder som genomförts och när de genomförts.

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av genomförda skötselåtgärder sker i slutet på varje år, de år då åtgärder genomförts.

5. Sammanfattning och prioritering av skötselåtgärder

Skötselåtgärd	När	Var	Prioritet	Finansiering
Avveckling av gran	2009, ev. återkommande	Skötselomr. 2	1	Skötselanslag
Kapning av asp	2009, ev. återkommande	Skötselomr. 2	1	Skötselanslag
Betesdrift/vallodling	Årligen	Skötselomr. 3	1	Skötselanslag
Informationstavla	2009	Se placering på karta	1	Skötselanslag
Uppföljning av skötselåtgärder	Efter åtgärd	Samtliga områden	1	Skötselanslag
Uppföljning av bevarandemål	Vart 5:e, 12:e eller 24:e år	Samtliga områden	1	Anslag för uppföljning

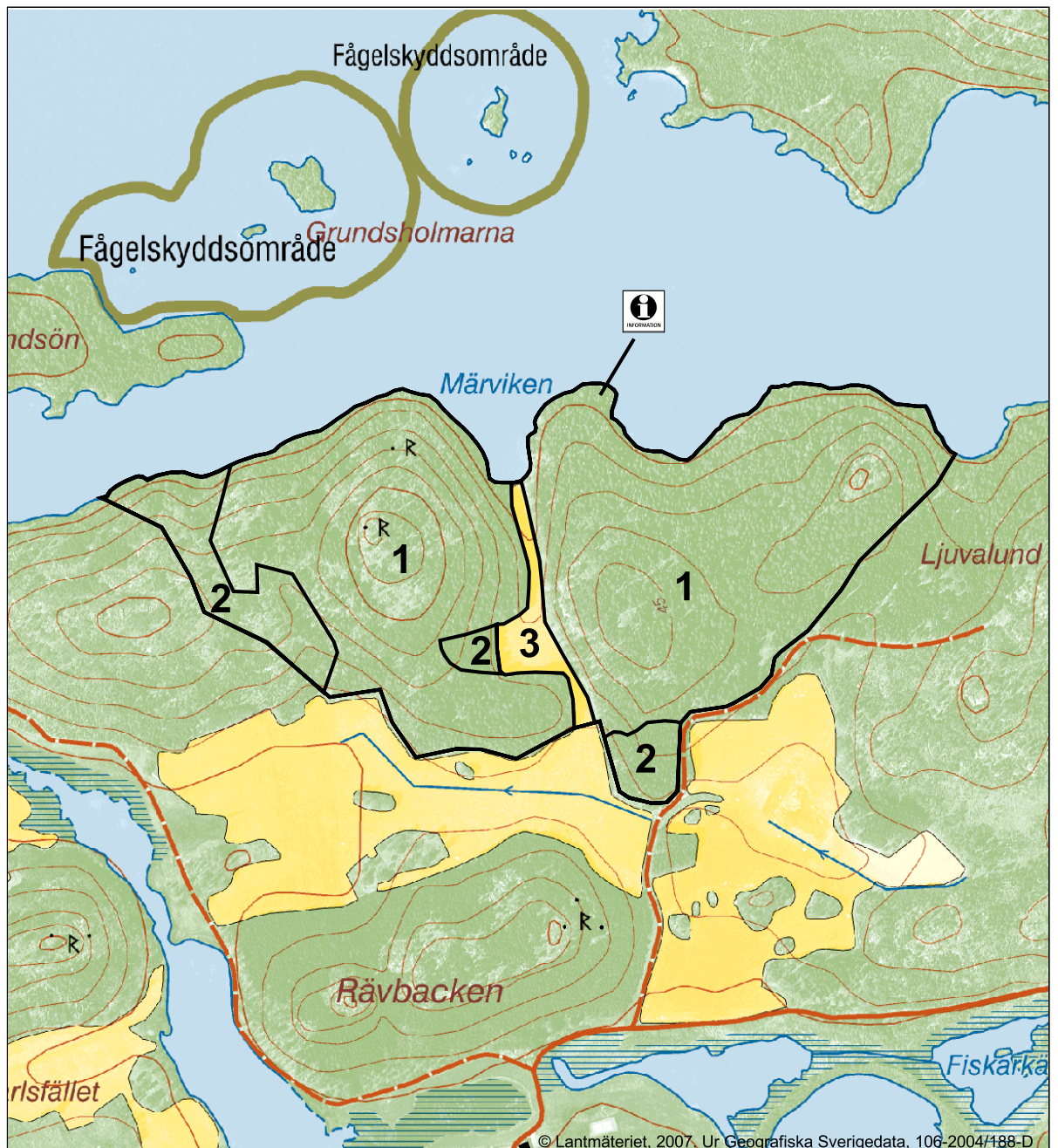
Datum

2007-12-10

Dnr

511-4112-2002

6. Skötselplanekarta

© Lantmäteriet, 2007, Ur Geografiska Sverigedata, 106-2004/188-D

Ekonomiskt kartblad: 09H 8d

Ljuvalunds naturreservat

Teckenförklaring

Reservatsgräns

Skötselområde 1: Skog med fri utveckling

Skötselområde 2: Skog med begränsad skötsel av träd- och buskskikt

Skötselområde 3: Betesmark/vall

Informationstavla

100 0 100 200 meter

Datum

Dnr

2007-12-10

511-4112-2002

7. Källförteckning

Gärdenfors, U. ed. ArtDatabanken, SLU, Uppsala, 2005. *Rödlistade arter i Sverige 2005*.

Lantmäterimyndigheten Södermanlands län, 2004. *Fastighetsutredning Ljuvalunds naturreservat*.

LMV, 1958. *Ekonomisk karta över Sverige*. Flygfotograferad 1954, 1955. Rikets allmänna kartverkt. Kartblad nr 9H8d. Stockholm.

LMV, 1904. *Karta öfver Rönö och Hölebo härad*. Uppmått 1901. Skala 1:50 000. Rikets allmänna kartverk. Stockholm.

Länsstyrelsen i Södermanland, 2006. *Bevarandeplan för Natura 2000-område Edeby* (SE0220350)

Länsstyrelsen i Södermanland, 1991. *Sörmlands Natur*. Naturvårdsprogram. ID-nummer: 82-41 (klass I).

Nordiska ministerrådet, 1977. *Naturgeografisk regionindelning av Norden*. NU-serien B 1977:34.

Skogsstyrelsen, 1995. *Nyckelbiotopsinventeringen*. ID-nummer: 09H 8d 10, 11.

Sveriges Geologiska Undersökning, 1865. *Berggrundskarta*. Kartblad: Malmköping.

Sveriges Geologiska Undersökning, 1882. *Jordartskarta*, digital form. Kartblad: Nyköping 9H NV.